

NADA VUJOVIĆ

LIGA MLADIH LINGVISTA — ZNAČAJAN DOPRINOS U VASPITNO-OBRAZOVNOM RADU SA UČENICIMA

OVA AKCIJA DRŽI NA OKUPU TAKMIČARE I ČLANOVE SEKCIJA PUNIH TRINAEST GODINA. U 1964. GODINI OKUPLJALA JE SAMO ŠEST OSNOVNIH ŠKOLA, A U 1977. U TAKMIČENJU UČESTVUJE DVIJE STOTINE DVADESET ŠKOLA SA PODRUČJA BOSNE I HERCEGOVINE. GLAVNI ORGANIZATOR JE OBRAZOVNI PROGRAM RADIO-SARAJEVA.

Liga mladih lingvista nastala je u Redakciji Radio-škole pod nazivom »Pravopisna liga« kao rezultat želje tadašnjeg urednika emisije »Naš jezik« Radmila Zurovca da putem igre učenici lakše ovladaju nekim osnovnim zakonitostima u našem jeziku, kao i nekim pravilima koja im se u redovnoj nastavi čine teška i nepristupačna. Urođeni smisao za šalu i humor autora ove emisije doprinijeli su da emisija i takmičarski zadaci u njoj privuku interesovanje i nastavnika i učenika. O tome su govorila mnoga pisma i prijave za takmičenje. Sadržaji takmičenja, zapravo sadržaji testova, vezivani su za redovnu nastavu, a po formi su znatno odstupali od redovnog nastavničkog metoda rada. Tako igra i zabavni sadržaji počinju da okupljaju sve više nastavnika i učenika, koji se, uz saglasnost svojih škola, uključuju u takmičarski proces. Kakav je bio kvalitet ovoga rada, govori i podatak da je jedna od emisija sa ovakvim sadržajem bila dobitnik međunarodne nagrade za obrazovne programe *Pry Japone*.

Naivna, lagana igra tokom vremena prerasta u sve ozbiljniju vaspitno-obrazovnu akciju, koja se pokazala izuzetno korisnom i značajnom, naročito u doba *Sarajevskog simpozijuma o jezičkoj toleranciji* i donošenja dokumenata naših društveno-političkih organizacija o ovoj problematici. Sadržaj tekstova pripremanih u Redakciji i primjenjivanih na takmičenjima u svim prijavljenim školama podrazumijevali su obavezu nastavnika na primjenu naše književnojezičke politike, kao i na upoznavanje svih učenika članova Lige mladih lingvista s idejom jedinstva srpskohrvatskog jezika sa svim njegovim bogatstvom i varijantnostima. Kod učenika je razvijeno osjećanje poštovanja jezičkog izraza svih pripadnika naroda i narodnosti koji se ovim jezikom služe, a posebno smisao i sluh da osjete šta je to bogatstvo jezičkog izraza sredine u kojoj žive. Zbog ovakve orijentacije u cijelom takmičarskom procesu, pored svih onih elemenata koje je ranije sadržavala

»Pravopisna liga«, »Liga mladih lingvista« u neku ruku opravdava i svoj naziv — šire sagledavanje jezika kao sredstva sporazumijevanja i praćenja procesa standardizacije maternjeg jezika, kao i upoznavanje sa neophodnošću jezičkog planiranja ili književnojezičke politike kao sastavnog dijela društvenih potreba jednog vremena i jedne sociokulturne sredine.

U okviru emisije »Liga mladih lingvista«, kao i u okviru takmičenja, plasirani su produbljeniji sadržaji iz oblasti pravopisa, leksičko-semantičkog područja, interesantna pitanja tvorbe riječi, kao i osnovni pojmovi iz dijalektologije, istorije našeg standardnog jezika i slično. Naravno, u onolikoj mjeri i na onom nivou koji su pristupačni obdarenijim učenicima toga uzrasta i čija predznanja daju pretpostaviti ozbiljnije sadržaje rada.

Objavljivanje sadržaja rada i rezultata koje su postizali najbolji takmičari i ekipe imalo je efekte kakvi se mogu i očekivati pri dobro osmišljenom, stručno i naučno fundiranom vaspitno-obrazovnom postupku. Nagli priliv novih škola i njihovih ekipa otežao je rad u Redakciji Obrazovnog programa Radija, koja je do 1973. godine samostalno vodila ovu akciju ostvarujući direktni kontakt sa školama, bez učešća pedagoške službe. Osim toga, i sadržaji rada polako su prevazilazili mogućnosti Redakcije, iako su u njoj radila tri profesora jezika i književnosti. To je bio razlog da se na principu delegatskog sistema pri Redakciji formira Organizacioni odbor *Lige mladih lingvista*, sastavljen od predstavnika regionalnih prosvjetno-pedagoških zavoda, čiji predstavnici u Odbor ulaze sa svim ovlaštenjima delegata institucija iz kojih su delegirani. To u isti mah omogućava i bolji sistem takmičenja na bazi eliminacije.

Članovi Organizacionog odbora — predstavnici prosvjetno-pedagoške službe i članovi Redakcije — djeluju tokom niza godina kao jedinstvena radna ekipa i zahvaljujući tome moguće je organizovati takmičenje tako da u njemu u svim opštinama u isto vrijeme učestvuje po 2.000 učenika. Značajnu ulogu u uključivanju prosvjetno-pedagoške službe u ovu akciju Obrazovnog programa Radija imao je Institut za jezik i književnost u Sarajevu, koji je osjetio vrijednost ovakvog vaspitnog rada i koji je doprinio stvaranju autoriteta ove akcije u našem obrazovnom procesu.

Djelovanjem Centralne takmičarske komisije, koja je osmišljavala sadržaje rada i pripremala takmičarske listove, osiguran je visok nivo stručnosti, a metodski pristup je, takođe, bio na zavidnom nivou. To je, svakako, rezultat svesrdnog angažovanja naših uglednih jezičkih stručnjaka i profesora: dr Ismeta Smailovića, mr Velimira Laznibata, mr Josipa Baotića, dr Zvonimira Diklića, zatim Subhije Hrnjević i Emine Topić, koji su često i po cijenu većih odricanja sa mnogo entuzijazma učestvovali u ovoj akciji. Njihovo nastojanje da ostvare jedinstvo lingvističke nauke i vaspitnog rada bilo je uočljivo.

Odsjek za južnoslovenske jezike svoje razumijevanje za ovu akciju pokazivao je organizovanjem časova vježbanja za najbolje takmičare (koji se na kraju školske godine nađu u Sarajevu) i njihovo

drugarsko natjecanje sa studentima, čime je razvijano interesovanje najboljih učesnika za dolazak na studij upravo na ovaj Odsjek. I pokloni ove institucije, iako skromni i redovno u zavisnosti od finansijskih mogućnosti, znatno su doprinisili ugledu akcije, koja je tokom godina sa brojčanim rastom rasla i po sadržaju i po efektima svoga djelovanja. Efikasnost cjelokupne godišnje aktivnosti najuočljivija je i najreprezentativnija na završnoj svečanosti, 25. maja, na Dan mladosti (poslije održanog trećeg kola takmičenja), a koju organizuje Obrazovni program Radija. Tom prilikom se vrši i direktni televizijski prenos za područje cijele Jugoslavije. Ovdje dolazi do izražaja značaj ovako masovnog djelovanja među učenicima osnovnih škola na širenju opšte jezičke kulture, njegovanju kreativnog odnosa prema jeziku, otkrivanju talenata i razvijanju osjećanja zajedništva svih naših naroda i narodnosti kojima je ovaj jezik maternji.

Na ovoj svečanosti jezički sadržaji se pretvaraju u zanimljive igre, prisutan je i zdravi takmičarski duh. Tako stručno osmišljen program nosi dvoranu u kojoj se, osim takmičara iz cijele naše republike koji dođu da saznaju definitivne rezultate poslije jednogodišnjeg takmičenja, okupi i po nekoliko hiljada učenika. Jezik i muzika postaju glavni sadržaji, a sve počinje Himnom mladih lingvista O JEZIKU, RODE, DA TI POJEM, koju je na stihove Petra Preradovića komponovao Julio Marić, ugledni sarajevski kompozitor. Ovim se simbolički iskazuje kontinuitet u borbi za razvijanje ljubavi prema maternjem jeziku. Ovom prilikom su na okupu i svi oni koji svojim zajedničkim radom doprinose da ova aktivnost ima plodotvoran uticaj na mladu generaciju. Svoju solidarnost u vođenju ovako humane akcije sa Obrazovnim programom Radija iskazuju, pored Instituta za jezik i književnost, koji materijalnim nagradama i stipendijama stimulise širenje interesovanja za ovu naučnu oblast, i Socijalistički savez BiH, Konferencija Saveza socijalističke omladine BiH, Pedagoški savjet BiH, Udruženje književnika BiH, Udruženje novinara BiH, izdavačke kuće BiH i drugi, koji svojim poklonima omogućavaju da ovaj vid djelatnosti dobije još veći društveni značaj. To nije ni neobično kada se zna da već sada prvi takmičari Lige mladih lingvista rade kao jezički stručnjaci upravo u nekim od ovih kuća, i to sa već izgrađenim i stručnim i idejnim opredjeljenjima, na koje je uticala, između ostalog, i ova aktivnost.

Ulogu nastavnika, rukovodilaca sekcija mladih lingvista, od kojih neki učestvuju u takmičarskoj aktivnosti od samog osnivanja ove institucije i osvajaju prva mjesta u republici već godinama, bilo bi nepravredno ne naglasiti.

Uspjeh rada sa učenicima u mnogome je zavisio od metodičke osmišljenosti. Održavati kontinuitet u radu, razvijati interesovanja za ovu naučnu granu i sve to dovoditi u vezu sa ozbiljnim sadržajima koje je Centralna takmičarska komisija određivala — nije lak posao. Taj je posao u pojedinim školama bio praćen i onim što se zove »stvaralačko u radu«. Pored visoko stručno osmišljenog rada sa takmičarima i postizanja izuzetno dobrih rezultata u toku sva tri kola tak-

mičenja tokom godine ili tokom niza godina, što je karakteristično, na primjer, za nastavnika Franju Zorića iz Osnovne škole »Georgi Rakovski« u Banjaluci, bilo je nastavnika koji su našli i nove mogućnosti djelovanja u sekcijama. Tako je Mirjana Petrić, nastavnik Osnovne škole »Moša Pijade« iz Novog Travnika, pokretač akcije »Da mi naselje bude pismenije«, u kojoj učenici, uz pomoć nastavnika, organizovanim radom, putem otkrivanja grešaka na javnim natpisima i nazivima pojedinih ustanova i radnih organizacija, nastoje da se te greške otklone i predlažu nova rješenja u skladu sa našom standardno-jezičkom normom. Akcija se pokazala veoma vaspitnom i korisnom sa stanovišta uklanjanja tragova polupismenosti sa naših ulica, doprinos estetskom izgledu grada ili naselja u kome učenici žive, te ju je Obrazovni program Radija prihvatio i predložio kao redovnu aktivnost u svim sekcijama u Bosni i Hercegovini, u čemu je naišao na podršku u svim školama. Zahvaljujući djelatnosti pojedinih sekcija, sa ulica mnogih naselja su nestali natpisi koji nisu bili u skladu sa standardno-jezičkom normom.

Danas mladi lingvisti u svojim školama rade i kao mali lektori za pisanu riječ u listovima svojih škola, kao lektori za kulturu govora u dramskim sekcijama i kao saradnici lektora u lokalnim listovima; na svojim sastancima analiziraju lokalnu štampu i svoje izvještaje dostavljaju listu.

Ovakvu aktivnost su, na žalost, njegovali najčešće nastavnici čiji učenici nisu uspjeli da se u takmičenju plasiraju dalje od prvog ili drugog kola. Na taj način su i dalje održavali zainteresovanost učenika za rad tokom cijele školske godine. Međutim, nije ni to pravilo. Nastavnici osnovnih škola »Bratstvo i jedinstvo« i »Dvadeset deveti novembar« iz Sarajeva, i pored toga što su u takmičarskom procesu išli do kraja i osvajali najviša mjesta u republici, ovu vrstu aktivnosti su kontinuirano njegovali. U seoskim sredinama, iz kojih su dosta česte prijave ekipa za takmičenje, na inicijativu Obrazovnog programa Radija, razvilo se interesovanje i nastavnika i učenika za učešće u akciji Republičke konferencije Socijalističkog saveza BiH na opismenjavanju odraslih. Naime, donošenjem Akcionog programa za ovu djelatnost Republička konferencija Socijalističkog saveza osnovnu školu, za razliku od ranijeg perioda, čini odgovornijom za otklanjanja tragova nepismenosti sa terena na kojem djeluje. Obrazovanje odraslih postaje njena redovna djelatnost. Zato učenici članovi Lige mladih lingvisti i njihovi nastavnici osjećaju da mogu biti korisni u ovoj akciji. U stvaranju atmosfere u kući, gdje još ima nepismenog radno aktivnog stanovništva, uticaj djeteta je značajan, za razbijanje predrasuda posebno. U pomoći nastavniku maternjeg jezika u nastavi njegov doprinos je takođe značajan. Postoje škole u kojima su učenici, podijeljeni u grupe, organizovano pomagali odraslim u pripremanju ispita i gdje se uspjeh osjetio.

Akcija Obrazovnog programa Radija, zapravo jedne njegove manje organizacione jedinice — Radio-škole, vođena je sa dosta i stručne i organizacione odgovornosti. Najbolji primjer je da u toku priprema tekstova nikada nije došlo do »provale«, niti je takmičenje u bilo kom

mjestu zakazalo, što bi dovelo u pitanje cjelokupan uspjeh i ugled takmičenja. Tome je posljednjih godina doprinijela dobro organizovana saradnja sa regionalnom prosvjetno-pedagoškom službom, gdje su savjetnici za srpskohrvatski jezik bili nosioci cjelokupne aktivnosti.

Emisija koja je pratila takmičarsku aktivnost i aktivnosti sekcija u drugim područjima djelatnosti bila je još jedan doprinos afirmaciji rada na popularisanju nauke o jeziku i razvijanja ljubavi prema maternjem jeziku i razumijevanju današnjeg trenutka naše jezičke stvarnosti. To je dosta često zahtijevalo posebni napor, čak i fizički, jer je u emisiji trebalo afirmisati rad i sekcija iz najudaljenijih škola do kojih se samo pješke može stizati.

Cijela ova aktivnost, koja ima masovni karakter, za učenike završava se sa osmim razredom osnovne škole, što neprestano nameće pitanje: ne bi li trebalo bar one talentovatnije učenike i istaknutije takmičare držati na okupu i tokom srednje škole. Međutim, zadasa, i mimo svih nastojanja koja su došla do izražaja i u Centralnoj takmičarskoj komisiji, i u Organizacionom odboru, i u svim institucijama zainteresovanim za ovaj vid odgajanja mladog lingvističkog potencijala (posebno Instituta za jezik i književnost), nije došlo do pokretanja akcije od šireg značaja. Istina, ovakva vrsta aktivnosti postoji u banjalučkom regionu, gdje je tradicija Lige mladih lingvista najduža i gdje je dala najbolje rezultate. Međutim, i tu aktivnost bi trebalo organizovanije podržati i proširiti, kako bi se sačuvao kontinuitet onog što se postiže masovnim djelovanjem među učenicima osnovnih škola. Naravno, to bi bila aktivnost namijenjena isključivo onim učenicima koji žele dublje da poniru u zakonitosti i osobine maternjeg jezika.

JEZIČKE
POUKE